

การชิงนาง: พันธกิจในการผจญภัยของวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย

The Compete for the Lovers: the Mission in the Heroes' Adventure in Thai Classical Literatures

Received: June 28, 2022

Revised: August 8, 2022

Accepted: August 23, 2022

ศศิรัศม์ สิ้นธุวนิก (Sasiras Sindhuvanik)*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์สาเหตุและกลยุทธ์การชิงนางในวรรณคดีแบบฉบับของไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น 16 เรื่อง ได้แก่ สมัยอยุธยา 2 เรื่อง สมัยธนบุรี 2 เรื่อง และสมัยรัตนโกสินทร์ 12 เรื่อง พบว่า สาเหตุของการชิงนาง มี 4 ประการ คือ เพราะรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รัก เพราะรักศักดิ์ศรี เพราะต้องการแสดงอำนาจและเพราะทำตามคำสั่งของบุคคลอื่น กลยุทธ์การชิงนาง มี 2 รูปแบบ คือ ชิงนางด้วยพละกำลังและชิงนางด้วยเขาวนปัญญา การชิงนางเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในระหว่างการผจญภัยของตัวละครเอกชาย ศักยภาพทั้งทางกายและทางสติปัญญาอันโดดเด่นของตัวละครเอกชายที่ทำให้ชิงนางได้สำเร็จส่งผลให้ ตัวละครเอกชายได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษ การชิงนางเป็นพันธกิจที่เกิดควบคู่กับการผจญภัยของตัวละครเอกชายมาทุกยุคสมัย สอดแทรกข้อคิดเกี่ยวกับการผจญคุณธรรม ทำให้วรรณคดีแบบฉบับเป็นที่นิยมมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: วรรณคดีแบบฉบับของไทย, การชิงนาง, การผจญภัยของวีรบุรุษ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการอาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี / s_sindhuvanik@hotmail.com

Assistant Professor Dr., Division of Thai for Career, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University / s_sindhuvanik@hotmail.com

Abstract

The objective of this academic article is to analyze the cause and the strategy of the compete for lovers in sixteen stories of the Thai classical literatures from the Ayudhaya period to the early Rattanakosin period consisting of 2 stories in Ayudhaya period, 2 stories in Thonburi period and 12 stories in Rattanakosin period . There are four underlying reasons for that which are the love and the desire to possess for ladies, the love of their dignity, a must to show their power and following orders of others. There are two means to win their ladies, one with their physical strength and the other with their intelligence. The event takes place during the adventures of the male protagonists. The outstanding physical and intellectual potential of the male protagonists that successfully conquered ladies has resulted in the male protagonists being regarded as heroes. Winning ladies is a mission that goes hand in hand with the adventures of the male protagonists in every era. It also inserts ideas about upholding morality. This makes classical literatures popular until now.

Keywords: Thai classical literatures, the compete for the lovers, the heroes' adventure,

บทนำ

วรรณคดีไทยเป็นมรดกของชาติไทยซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของไทยที่มีอยู่หลากหลายมุมมอง ความนิยมในการศึกษาวรรณคดีไทยมีทุกยุคสมัย มีหลายรูปแบบ นับตั้งแต่ศึกษาตัวบทวรรณคดีไทยด้วยศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนการถ่ายทอดเนื้อเรื่องของวรรณคดีไทยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าวรรณคดีไทยมีองค์ประกอบบางประการที่น่าสนใจ กล่าวคือ หากพิจารณาตามหลักองค์ประกอบของวรรณกรรมก็จะพบว่า ตัวละครเอกชายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าเนื้อเรื่องของวรรณคดีไทยที่กล่าวถึงการผจญภัยของตัวละครเอกชายที่มีความเก่งกล้าสามารถจนได้รับยกย่องให้เป็นวีรบุรุษเป็นเหตุการณ์ที่มีลักษณะเด่น โดยเฉพาะหากในเนื้อเรื่องมีเหตุการณ์ที่ตัวละครเอกชายต้องติดตามหานางผู้เป็นที่รักหรือเกิดการสู้รบเพื่อชิงนางทำนองชิงรัก หักสวาท โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือต้องช่วงชิงนางจากศัตรูกลับคืนมาให้สำเร็จ ทำให้เนื้อเรื่องน่าสนุกสนาน น่าตื่นเต้นเร้าใจเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ เหตุการณ์การชิงนางจึงปรากฏในเนื้อเรื่องของวรรณคดีไทยแทบทุกยุคสมัยจนกลายเป็นเหตุการณ์ที่เพิ่มอรรถรสให้กับเนื้อเรื่องจนเห็นได้ชัด โดยเฉพาะวรรณคดีไทยฉบับราชสำนักที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งต่อไปผู้วิจัยเรียกว่า วรรณคดีแบบฉบับ ดังนั้น จึงน่าสนใจวิเคราะห์เกี่ยวกับการชิงนางที่ปรากฏในวรรณคดีแบบฉบับของไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การชิงนางที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของวรรณคดีแบบฉบับของไทยจำนวน 18 เรื่อง (ตามหัวข้อ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย) โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมเบลล์ (Joseph Campbell) มาประกอบการวิเคราะห์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิเคราะห์ไปเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ศาสตร์ต่าง ๆ เชิงบูรณาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการชิงนางในการผจญภัยของวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การชิงนางในการผจญภัยของวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์เหตุการณ์การชิงนางในการผจญภัยของตัวละครเอกชายในวรรณคดีแบบฉบับของไทย จำนวน 16 เรื่อง ได้แก่ สมัยอยุธยา อนิรุทธคำฉันท์และสมุทรโฆษคำฉันท์ (ตอนต้น) สมัยธนบุรี บทละครเรื่องรามเกียรติ์และอิเหนาคำฉันท์ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บทละครเรื่องอุณรุท บทละครเรื่องรามเกียรติ์และ บทละครเรื่องดาหลัง (พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) บทละครเรื่องรามเกียรติ์และ บทละครเรื่องอิเหนา (พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน นิทาน คำกลอนเรื่องโคบุตร นิทานคำกลอนเรื่องจันทโครบ สรรพสิทธิ์คำฉันท์ พระสุธนคำฉันท์ สุธนคำฉันท์ และอุเทน คำฉันท์

1.2 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษ ได้แก่ หนังสือ “The Hero with a Thousand Faces” ของ โจเซฟ แคมเบลล์ (2008) และวิทยานิพนธ์ 2 เรื่อง คือ “การศึกษาเปรียบเทียบอาร์คีไทป์ในวรรณคดี: กรณีศึกษาจากนิทานพระอภัยมณีคำกลอนและโอดิสซีย์” ของ ปัทมาภรณ์ ธรรมกวินทิพย์ (2556) และ “ตัวละครเอกชายในวรรณคดีแบบฉบับของไทย: พัฒนาการการผจญภัยในฐานะวีรบุรุษ” ของ ศศิรัศม์ สิ้นธุวนิก (2562)

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการผจญภัยของวีรบุรุษของแคมเบลล์ (Joseph Campbell) มาใช้ประกอบ การวิเคราะห์วรรณคดีแบบฉบับของไทย กล่าวคือ ใน “The Hero with a Thousand Faces” ของแคมเบลล์ (2008) ซึ่งเป็นนักเทพปกรณัมได้เสนอแนวคิดที่มนุษย์ทุกคนชาติมีจิตใต้สำนึกร่วมกัน มีความเป็นสากล แนวคิดดังกล่าวของแคมเบลล์เกิดจากการเชื่อมโยงผสมผสานแนวคิดเทพปกรณัมเข้ากับแนวคิดอาร์คีไทป์ของคาร์ล กุสตาฟ ยุง (Carl Gustav Jung) เทพปกรณัมหรือเรื่องเล่าของแต่ละชนชาติจึงมีแนวคิดสำคัญอันเป็นสากล นั่นคือ แนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษ นอกจากนั้น แคมเบลล์ยังได้นิยามคำว่า วีรบุรุษ ไว้ว่าเป็นบุคคลชายหรือหญิงที่มีความสามารถในการพิชิตชัยทั้งทางกายภาพและเขาวนปัญญา และไม่ว่าวิถีชีวิตของวีรบุรุษจะประสบเหตุอย่างไร ก็ตาม สุดท้ายวีรบุรุษจะได้บทเรียนชีวิตอันล้ำค่า (Cambell, 2008: 14-15) การที่เรื่องเล่าของชาติต่าง ๆ มีลักษณะร่วมกันของวีรบุรุษ แคมเบลล์จึงกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการผจญภัยของวีรบุรุษ โดยจำแนกขั้นตอนการผจญภัยของวีรบุรุษออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การออกเดินทาง (Departure) การครอบครอง (Initiation) และการเดินทางกลับ (Return) ตลอดจนจำแนกประเภทของวีรบุรุษ

จากแนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษดังกล่าวข้างต้น ประการแรก ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคัดเลือกเฉพาะวรรณคดีแบบฉบับของไทยที่เน้นเนื้อหาการผจญภัยของตัวละครเอกชายในฐานะวีรบุรุษเป็นสำคัญ จำนวน 16 เรื่องดังที่กล่าวแล้ว ประการที่สอง ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่าการชิงนางในวรรณคดีแบบฉบับของไทยเป็นเหตุการณ์สำคัญที่อาจเกิดขึ้นได้ในทั้ง 3 ขั้นตอนการผจญภัยของวีรบุรุษ ซึ่งตามแนวคิดการผจญภัย

ของวีรบุรุษของแคมเบลล์นั้น การพบกับสตรีระหว่างการผจญภัยของวีรบุรุษเป็นขั้นตอนย่อยที่พบเฉพาะในขั้นตอนการครอบครอง (หรือการเรียนศิลปศาสตร์) เท่านั้น ดังนั้น ในการวิเคราะห์เหตุการณ์การชิงนางของวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษของแคมเบลล์มาปรับประยุกต์โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สาเหตุของการชิงนางและกลยุทธ์การชิงนาง ดังจะได้กล่าวต่อไป

วิธีวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การชิงนาง: พันธกิจในการผจญภัยของวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย” มีวิธีวิจัยดังนี้

1. ชั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมวรรณคดีแบบฉบับของไทย 16 เรื่อง (ตามหัวข้อ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย)

1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดการผจญภัยของวีรบุรุษ

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์สาเหตุของการชิงนางในการผจญภัยของวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย

2.2 วิเคราะห์กลยุทธ์การชิงนางในการผจญภัยของวีรบุรุษในวรรณคดีแบบฉบับของไทย

3. ชั้นสรุปและอภิปรายผลวิจัย

ผู้วิจัยสรุปและอภิปรายผลวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

ในวรรณคดีแบบฉบับของไทย การชิงนางของวีรบุรุษจำแนกออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ สาเหตุของการชิงนางและกลยุทธ์การชิงนาง ตามลำดับ ดังนี้

1. สาเหตุของการชิงนาง

เหตุการณ์การชิงนางที่เกิดขึ้นระหว่างการผจญภัยของตัวละครเอกชายเกิดจากสาเหตุ 4 ประการ คือ เพราะรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รัก เพราะรักศักดิ์ศรี เพราะต้องการแสดงอำนาจ และเพราะทำตามคำสั่งของบุคคลอื่น ตามลำดับ ดังนี้

1.1 เพราะรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รัก

การชิงนางเพราะรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รัก พบ 10 เรื่อง คือ บทละครเรื่องรามเกียรติ์และอิเหนาคำฉันท์ (สมัยธนบุรี) บทละครเรื่องรามเกียรติ์ (พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) บทละครเรื่องรามเกียรติ์และบทละครเรื่องอิเหนา (พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน นิทานคำกลอนเรื่องโคบุตร สรรพสิทธิ์คำฉันท์ พระสุธนคำฉันท์ และอุเทนคำฉันท์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระรามชิงนางสีดา

ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระรามชิงนางสีดาด้วยความรัก โดยชนะการประลองยกมหาราชนโมลี ดังความว่า

...อันมหาราชนูสิทธิศักดิ์

จะหนักพระหัตถ์ก็หาไม่

ยกขึ้นได้คล่องว่องไว

ภูวไนยกวัดแกว่งสำแดงฤทธิ์ฯ

(Fine Arts Department, 1997a: 301)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระรามแสดงความสามารถในการยกมหาราชนโมลีได้ด้วยพลังกำลังอันแข็งแกร่งเกินกว่าจะมีบุคคลใดเทียบได้สมกับที่เป็นวีรบุรุษ ทั้งนี้ พระรามต้องการพิชิตการประลองครั้งนี้เพราะเกิดความภูมิใจต่อนางสีดาเมื่อได้สบตากันครั้งแรก จึงทำให้เป็นแรงกระตุ้นให้พระรามพิชิตการประลองที่ยิ่งใหญ่ได้ ทำให้ได้นางสีดาเป็นคู่ครอง

ในเหตุการณ์ตอนท้าวมาลีวราชว่าความ พระรามชิงนางสีดาด้วยความรักที่มีต่อนาง โดยตัดสินใจเดินทางไปเข้าเฝ้าท้าวมาลีวราชถึงที่ประทับกลางสมรภูมิเพื่อขอพึ่งพระบารมี ในการนี้พระรามทูลให้การต่อท้าวมาลีวราชถึงสาเหตุที่ต้องสังหารฝ่ายทศกัณฐ์ ดังความว่า

...หลานจึงจงถนนข้ามสมุทร

ใช้บุตรพาลีเรื่องศรี

ถือสารไปว่าโดยดี

ให้ส่งเทวออกมา

ทศพักตร์กลับว่าคือดี

จึงได้ฝึกกันกับยักษา

ทั้งนี้เป็นความสัตยา

ไซ้ว่าข้าแกล้งผูกพัน ฯ

(Fine Arts Department, 1997b: 217)

จากบทร้อยกรองข้างต้นเป็นคำให้การครั้งแรก ซึ่งในเหตุการณ์นั้นพระรามกล่าวอย่างหนักแน่นถึง 2 ครั้งเพื่อยืนยันว่านางสีดาเป็นคู่ครองของตน แสดงให้เห็นว่าพระรามเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์มั่นคงในความรักที่มีต่อนาง สีดา อีกทั้งจะเห็นได้ว่าพระรามมีจิตใจกล้าหาญสมกับที่เป็นวีรบุรุษโดยกล้าเผชิญหน้ากับทศกัณฐ์ในระยะประชิดกลางสมรภูมิเพราะพระรามเล็งเห็นโอกาสที่จะได้นางสีดากลับคืนมา

ในเหตุการณ์ตอนพระรามสังหารทศกัณฐ์ พระรามชิงนางสีดาด้วยความรัก โดยตัดสินใจที่จะสังหารทศกัณฐ์ในการสู้รบครั้งสุดท้าย ดังความว่า

...ตรัสแล้วพระตรีภูวนาถ

น้ำวศรพรหมาสตร์รังสรรค์

อันมีฤทธิ์ไกรตั้งไฟกลบ

ทรงธรรม์แผลงไปด้วยศักดา ฯ

เปรี๊ยะเปรี๊ยะตั้งเสียงฟ้าร้อง

กึกก้องทั่วทิศาศา

ต้องออกทศกัณฐ์อุสุรา

ตกจากรถาถลงกรณี่...

(Fine Arts Department, 1997b: 399)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระรามสามารถแผลงศรสังหารทศกัณฐ์ได้ในช่วงท้ายของการผจญภัย ภายหลังจากที่พระรามทุ่มเทแรงกายแรงใจในการสู้รบกับฝ่ายทศกัณฐ์อย่างยี่ดยาวเป็นเวลานานตลอดการเดินทางผจญภัยเพื่อตามหานางสีดา จนมาถึงการสู้รบครั้งสุดท้ายซึ่งต้องพิชิตทศกัณฐ์ให้เด็ดขาดเพื่อจะได้นางสีดากลับคืนมา ทำให้เห็นว่าพระรามรักและผูกพันกับนางสีดาอย่างลึกซึ้ง จึงเป็นแรงผลักดันให้พระรามปราบศัตรูซึ่งช่วงชิงนางสีดาไปและชิงนางสีดากลับคืนมาได้สำเร็จ

อิเหนาชิงนางบุษบา

ในบทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อิเหนาชิงนางบุษบาเพราะรักและหวงแหนนางอย่างยิ่ง โดยวางแผนที่จะลักพาตัวนางไปซ่อนไว้ในถ้ำกลางป่า ดังความว่า

...จึงว่าเจ้าว่านี่ชอบนัก   พิจารณาจะลักนางโฉมศรี
เจ้าจงอาสาที่ครานี้   ไปดูที่ถ้ำถ้ำทุกตำบล...

(Buddha Lert Lah Naphalai, Phra Bat Som Det Phra, 2003: 426)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นคำสนทนาระหว่างอิเหนากับสังคามาระตา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอิเหนาตัดสินใจอย่างรวดเร็วที่จะลักพาตัวนางบุษบาและวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้ทันก่อนถึงวันอภิเษก ระหว่างนางกับพระตุรกรก ทั้งนี้ อิเหนาลักพาตัวนางบุษบาตามแผนการที่วางไว้ได้สำเร็จ ด้วยความรักที่มีต่อนางบุษบา ดังความตอนหนึ่งว่า

...พี่ทำโดยสุจริตจิตใจ   มิให้เสียสุริย์วงศ์สัณหา
รักเจ้าเท่าเทียมชีวา   กระนั้นแล้วแก้วตาไม่ปราณี...

(Buddha Lert Lah Naphalai, Phra Bat Som Det Phra, 2003: 433)

จากบทร้อยกรองข้างต้นเป็นเหตุการณ์ตอนที่อิเหนาโลมนางบุษบาในถ้ำ จะเห็นได้ว่าอิเหนาพยายามปลอบประโลมและงอนงอนนาง จะสังเกตได้ว่าถ้อยคำของอิเหนาที่ว่าต้องการรักษาขนบวงศ์เทวดาไว้เป็นการกล่าวอ้าง แต่แท้ที่จริงเป็นเพราะว่าอิเหนาเกิดความปฏิพัทธ์ต่อนางบุษบาอย่างลึกซึ้งตั้งแต่แรกพบจึงต้องการครอบครองนาง จึงหาทางป้องกันมิให้บุรุษอื่นช่วงชิงนางไปได้

นอกจากนั้น เมื่ออิเหนาประจักษ์ว่าระตุรกรกกำลังออกตามหานางบุษบาจนมาใกล้ที่ซ่อนตัวของตน ทำให้อิเหนาต้องปกป้องนางให้พ้นจากการค้นพบของฝ่ายระตุรกรก ในกรณีนี้อิเหนาขอให้นางบุษบาซ่อนตัวอยู่ในถ้ำขณะที่อิเหนาจะไปเผชิญหน้ากับฝ่ายระตุรกรกและแก้ข้อสงสัยของฝ่ายระตุรกรก ดังความว่า

...มิไปเล่าเขาจะเห็นแยบคาย   จะอุบายมิให้สงสัยพี่
โฉมเฉลาเจ้าค่อยอยู่จงดี   อย่าทวิเทวษโศกา...

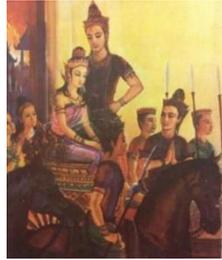
(Buddha Lert Lah Naphalai, Phra Bat Som Det Phra, 2003: 452)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ถึงความรักความหวงแหนที่อิเหนามีต่อนางบุษบาอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในเวลาต่อมาอิเหนาจึงถึงกับต้องทำอุบายสร้างตึกใจกับข่าวการหายตัวไปของนางบุษบาตามที่ฝ่ายระตุรกรกแจ้งมา ดังความว่า

เมื่อนั้น   ระเด่นมนตรีเรื่องศรี
ทำตกใจใส่กลพาที   ใครอาจหาญตั้งนี้พี่หลากนัก...

(Buddha Lert Lah Naphalai, Phra Bat Som Det Phra, 2003: 454)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ว่า อิเหนาจำเป็นต้องสร้างทำอุบายเช่นนั้นก็เพราะต้องการปกป้องนางผู้เป็นที่รักจากบุรุษอื่น ผลที่ตามมาคือฝ่ายระตุรกรกเชื่อสนิทใจว่าอิเหนามีได้เป็นผู้ลักพาตัวนางบุษบาไปอย่าง ที่ฝ่ายตนสงสัยตั้งแต่แรก ทั้งนี้ เพื่อให้ฝ่ายระตุรกรกไปให้พ้นจากบริเวณถ้ำที่พำนักของอิเหนาซึ่งซ่อนนางบุษบาไว้ เพราะหากนางบุษบาถูกค้นพบจะทำให้นางต้องเข้าพิธีอภิเษกกับระตุรกรกซึ่งอิเหนามีอาจยอมได้

ภาพที่ 1 อิเหนาลักนางบุษบา

พระสุธนชิงนางมโนห์รา

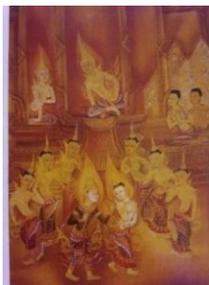
ผลงานของอาจารย์จักรพันธ์ โปษยก

ในพระสุธนคำฉันท์ พระสุธนชิงนางมโนห์ราด้วยความรักที่มีต่อนางอย่างยิ่ง โดยเดินทางอย่างยากลำบากไปจนถึงเขาไกรลาสซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของนาง ดังความว่า

**กำหนดเจ็ดปีล่วงไป
แลเจ็ดทิวาวันวาร**

เจ็ดเดือนแฮไช

(Isaranuphap (On), Phraya, 1973: 150)

ภาพที่ 3 พระสุธนเลือกคู่

ผลงานของอาจารย์จักรพันธ์

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ถึงความรักความผูกพันที่พระสุธนมีต่อนางมโนห์รา ทั้งนี้ พระสุธนใช้เวลาถึง 7 ปี 7 เดือน 7 วันในการเดินทางไปจนถึงเขาไกรลาสซึ่งเป็นภารกิจที่ยากสำหรับมนุษย์ ช้ำยังต้องเผชิญอันตรายจากภูตผีปีศาจระหว่างการเดินทาง การที่พระสุธนแสดงให้เห็นถึงความรักที่มีต่อนางมโนห์ราอย่างแรงกล้าเป็นที่ประจักษ์ต่อท้าวปทุมวงษ์ อย่างไรก็ดี ท้าวปทุมวงษ์ยังคงต้องการทดสอบเพื่อให้มั่นใจว่าพระสุธนรักธิดาอย่างแท้จริง ดังนั้น พระสุธนจึงต้องเข้าสู่สนามประลองในเวลาต่อมา

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์การชิงนางด้วยเหตุว่าเพราะรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รักพบว่าตัวละครเอกชายชิงนางด้วยการลักพาตัวหรือการพาหนี นอกจากนี้ เป็นการชิงนางได้ด้วยการใช้ความสามารถในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ได้แก่ การชนะการประลอง การสังหารศัตรูและการกล่าวคำให้การ ทั้งนี้ เหตุการณ์การชิงนางเกิดขึ้นในช่วงที่ตัวละครเอกชายเดินทางผจญภัยและต้องการพิสูจน์ให้นางผู้เป็นที่รักประจักษ์ถึงความเก่งกาจ ความกล้าหาญ ความเด็ดเดี่ยวมุ่งมั่นอันเป็นลักษณะของวีรบุรุษที่จะให้นางมาเป็นคู่ครองแม้ว่าจะต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการ คุณสมบัติของตัวละครเอกชายดังที่กล่าวมาล้วนเป็นลักษณะของวีรบุรุษในอุดมคติของผู้คนในสังคม

1.2 เพราะรักศักดิ์ศรี

การชิงนางเพราะรักศักดิ์ศรี พบ 2 เรื่อง ได้แก่ อนิรุทธคำฉันท์และบทละครเรื่องดาหลัง (พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) ดังนี้

พระอนิรุทธชิงนางอุษา

ในอนิรุทธคำฉันท์ พระอนิรุทธชิงนางอุษา โดยแสดงความชำนาญในการสู้รบกับทหารยักษ์ ฝ่ายท้าวกรุงพาน ดังความตอนหนึ่งว่า

พระไ่รุกรันพลมาร   ดุจดั่งพระกาล
จะผลาญชีวิตนรชน

(Fine Arts Department, 2002: 599)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระอนิรุทธเชี่ยวชาญการรบจนเป็นฝ่ายรุกไล่เหล่าทหารยักษ์แตกพ่ายไป ทั้งนี้ เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีของตนในฐานะนักรบของพระกษัตริย์และเพื่อปกป้องนางอุษามีให้ถูกทหารยักษ์แย่งชิงไป นอกจากนี้ การที่พระอนิรุทธสู้รบกับฝ่ายยักษ์เป็นเหตุให้พระกษัตริย์กำราบท้าวกรุงพานในที่สุด

อิเหนาชิงนางบุษบาแก้ว

ในบทละครเรื่องดาหลัง อิเหนาชิงนางบุษบาแก้ว ด้วยการสังหารระตูปะตาหน ดังความว่า

...หลานจะขอสังหารอ้ายระตูปะตา   มั่นอวดรู้ให้เกินศักดิ์ศรี
ไม่เจียมจนจะมาปนให้ราศี   ทำให้เสียประเพณีวงศ์เทวดา...

(Buddha Yod Pha Chulalok, Phra Bat Som Det Phr, 1971, vol.1: 413)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อิเหนามุ่งมั่นที่จะปราบระตูปะตาหนเพื่อปกป้องเกียรติยศและศักดิ์ศรีของวงศ์เทวดาเป็นสำคัญ

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์การชิงนางด้วยเหตุว่าเพราะรักศักดิ์ศรี พบว่าตัวละครเอกชายชิงนางด้วยการสังหารศัตรู ทั้งนี้ เหตุการณ์การชิงนางเกิดขึ้นในช่วงที่ตัวละครเอกชายผจญภัยและต้องการรักษาเกียรติยศให้แก่ตนและนางผู้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่ประจักษ์ถึงความเฉลียวฉลาด และความเก่งกล้าในการสู้รบ คุณสมบัติของตัวละครเอกชายดังข้างต้นล้วนเป็นลักษณะของวีรบุรุษตามค่านิยมของสังคม

1.3 เพราะต้องการแสดงอำนาจ

การชิงนางเพราะต้องการแสดงอำนาจ พบ 1 เรื่อง คือ สมุทโฆษคำฉันท์ (ตอนต้น) ดังนี้

พระสมุทโฆษชิงนางพินทุมดี

ในสมุทโฆษคำฉันท์ (ตอนต้น) พระสมุทโฆษรบชิงนางพินทุมดี เพื่อปกป้องนางจากกษัตริย์ 10 องค์ซึ่งแสดงกิริยาทำทายเป็นเห็นว่าต้องการแย่งชิงนางพินทุมดี ทั้งสองฝ่ายจึงสู้รบกัน ดังความว่า

ต่อยุทธด้วยพระนฤปดี   บมิรู้แรงพี-
รียพระผู้เดโชไชย

(Fine Arts Department, 2002: 209)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ว่า บรรดาภคินีต่างต้องพ่ายแพ้ให้แก่พระสมุทโรฆซึ่งมีพลังกำลังที่แข็งแกร่งและชำนาญในการใช้อาวุธ แม้ว่าพระสมุทโรฆต้องรบกับศัตรูจำนวน 10 รายซึ่งชำนาญการสู้รบและย่อมมีกองทัพในสังกัดของตนจำนวนมาก อีกทั้งเป็นการต่อสู้ที่ใช้เวลานาน แต่พระสมุทโรฆก็สามารถรบชนะภคินีเหล่านั้นได้อย่างเด็ดขาด ทำให้เหล่าภคินีต่างพากันคร่ำครึในบุญบารมีของพระสมุทโรฆ

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์การชิงนางด้วยเหตุว่าเพราะต้องการแสดงอำนาจ พบว่าตัวละครเอกชายชิงนางด้วยการสังหารศัตรู ทั้งนี้ เหตุการณ์การชิงนางเกิดขึ้นในระหว่างการผจญภัยของตัวละครเอกชาย โดยตัวละครเอกชายต้องการเน้นย้ำให้ศัตรูตระหนักถึงความเฉลียวฉลาดและความชำนาญในการต่อสู้ของตน อีกทั้งยังต้องการแสดงให้คนรักเห็นว่าตนสามารถปกป้องนางให้พ้นจากภัยอันตรายได้ ลักษณะของตัวละครเอกชายดังกล่าวเป็นคุณสมบัติของวีรบุรุษที่ผู้คนต่างชื่นชมยกย่อง

1.4 เพราะทำตามคำสั่งของบุคคลอื่น

การชิงนางเพราะทำตามคำสั่งของบุคคลอื่นพบ 3 เรื่อง คือ บทละครเรื่องอุณรุท นิทานคำกลอนเรื่องจันทโครบและสุธนคำฉันท์ ดังนี้

พระอุณรุทชิงนางอุษา

ในบทละครเรื่องอุณรุท พระอุณรุทชิงนางอุษา โดยสังหารท้าวกรุงพาดตามคำบัญชาของท้าวบรมจักรกฤษณ์ ดังความว่า

...ตัวเจ้าจงอยู่สงคราม

พยายามฆ่ามันเสียให้ได้

จะปรากฏยศเกรียงไกร

ทั่วไตรโลกาสุธาธาร...

(Buddha Yod Pha Chulalok, Phra Bat Som Det Phra, 1971: 295)

จากบทร้อยกรองข้างต้นทำให้เห็นว่า พระอุณรุทฆ่าท้าวกรุงพาดตามคำสั่งของท้าวบรมจักรกฤษณ์ผู้เป็นอัยกา โดยใช้แหวนวิเศษซึ่งท้าวบรมจักรกฤษณ์ประทานให้สำหรับใช้สังหารท้าวกรุงพาดโดยเฉพาะ เพื่อรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีของพระอุณรุท

พระจันทโครบชิงนางมูจลินท์

ในนิทานคำกลอนเรื่องจันทโครบ พระจันทโครบชิงนางมูจลินท์ตามคำสั่งของพระอินทร์ ดังความว่า

...ที่กลางทางมีนางอยู่ในเขา

ไปเถิดเจ้าจะได้ชมสมประสงค์

แต่ตัวนางเป็นบุตรท้าวภูงศ์

นามองค์วรรณมูจลินท์...

...อันตัวเจ้าเรารู้อยู่เต็มจิต

กับมิ่งมิตรมูจลินท์เป็นคู่สร้าง

จงรีบไปเถิดจะได้อนงค์นาง

อย่าลืมหางที่เราชี้ตรงนี้ไป...

(Fine Arts Department, 2014: 176-177)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระจันทโครบเดินทางผจญภัยไปชิงนางมูจลินท์ตามคำสั่งของพระอินทร์ซึ่งเสด็จลงมาช่วยชีวิตพระจันทโครบ ทั้งนี้ เพราะพระอินทร์ตระหนักว่าพระจันทโครบกับนางมูจลินท์เป็นเนื้อคู่กันและต้องการให้พระจันทโครบแสดงความกล้าหาญและแสดงความสามารถในการสู้รบให้

สมกับเป็นวีรบุรุษ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ม่านมูจลินท์ ดังนั้น ในเวลาต่อมาพระจันทโครบจึงต้องปราบทหารนาค และยักษ์พยนต์ให้หมดสิ้นไปก่อนที่จะได้พบกับนางมูจลินท์

พระสุณูชิงนางจิริระประภา

ใน **สุณูคำฉันท** พระสุณูชิงนางจิริระประภา โดยเข้าประลองศรตามคำบัญชาของท้าวเสวตรราช ดังความว่า

จงเจ้าดำเกิงกล
แต่ดูประสงแสง

พิริยภาพดลแสดง
ศิลป์ดูประจักษ์จง

(Isaranuphap (On), Phraya, n.d.: 88)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระสุณูต้องเข้าร่วมการประลองยิงธนูเพื่อให้ได้อภิเษกกับนางจิริระประภา เพราะได้รับคำสั่งจากท้าวเสวตรราชผู้เป็นบิดาของนาง ทั้งนี้ เนื่องจากพระสุณูเกิดความรักต่อนางจิริระประภาอย่างลึกซึ้งตั้งแต่แรกเห็น ทำให้พระสุณูยินดีเข้าร่วมการประลองและพิชิตการประลองได้ในที่สุด

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์การชิงนางด้วยเหตุว่าเพราะทำตามคำสั่งของบุคคลอื่น พบว่าตัวละครเอกชายชิงนางตามคำสั่งของบุพการีเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นการทำตามคำสั่งของเทวดา โดยมีเจตนาเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ตัวละครเอกชายแสดงความเป็นวีรบุรุษออกมาได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เหตุการณ์การชิงนางเกิดขึ้นในระหว่างการผจญภัยของตัวละครเอกชาย โดยตัวละครเอกชายได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลที่มีเจตนาดี โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ตัวละครเอกชายดำรงเกียรติยศและศักดิ์ศรีของตน และทำให้มีผลสืบเนื่องโดยหญิงคนรักจะได้ประจักษ์ว่า ตัวละครเอกชายสามารถปกป้องนางให้พ้นจากภยันตรายได้ ลักษณะของตัวละครเอกชายดังที่กล่าวมาเป็นคุณสมบัติของวีรบุรุษตามค่านิยมของสังคม

สาเหตุของการชิงนางทั้ง 4 ประการ คือ เพราะรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รัก เพราะรักศักดิ์ศรี เพราะต้องการแสดงอำนาจและเพราะทำตามคำสั่งของบุคคลอื่น นั้นสรุปได้ว่า ตัวละครเอกชายชิงนางในระหว่างการผจญภัย กล่าวคือ การที่ตัวละครเอกชายต้องดำเนินชีวิตในช่วงที่อยู่นอกเขตแดนมาตุภูมิ การชนะการประลอง การสังหารศัตรูหรือการใช้ปฏิภาณไหวพริบในการพิชิตศัตรูเพื่อให้ได้นางผู้เป็นที่รักมาเป็นคู่ครองทำให้ตัวละครเอกชายได้พิสูจน์ศักยภาพของตนในการใช้ชีวิตตามวิถีของลูกผู้ชายและได้รับการสรรเสริญยกย่องในฐานะวีรบุรุษเมื่อกลับสู่แดนมาตุภูมิ ทั้งนี้ เป็นไปตามค่านิยมของสังคมที่ชื่นชมบุรุษที่มีความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว เกลียวฉลาดและชำนาญการต่อสู้

2 กลยุทธ์การชิงนาง

กลยุทธ์การชิงนางของตัวละครเอกชายในระหว่างการผจญภัยสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ ชิงนางด้วยพลังกำลังและชิงนางด้วยเขาวนปัญญา ดังนี้

2.1 ชิงนางด้วยพลังกำลัง

การชิงนางด้วยพลังกำลัง พบ 8 เรื่อง ได้แก่ สมุทรโฆษคำฉันท (ตอนต้น) อนิรุทธคำฉันท บทละครเรื่องรามเกียรติ์ บทละครเรื่องอุณรุทและบทละครเรื่องดาหลัง (พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) บทละครเรื่องรามเกียรติ์ (พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) นิทานคำกลอนเรื่องจันทโครบและสุณูคำฉันท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระสมุทโฆษชิงนางพินทุมตี

ในสมุทโฆษคำฉันท์ (ตอนต้น) พระสมุทโฆษชิงนางพินทุมตี โดยเข้าร่วมประลองศร
ตั้งความว่า

ต้องเส้นทางมฤคจามรี   ขาดขัดทฤษฎี
กัตกตระบัดดูแสดง

(Fine Arts Department, 2002: 186)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระสมุทโฆษสามารถยิงศรที่มีน้ำหนักมหาศาลตัดเส้นทาง
จามรีขาดอย่างแม่นยำ ทำให้ชนะการประลอง เพื่อให้ได้นางพินทุมตีมาเป็นมเหสี นอกจากนี้ ยังต้องสู้รบเพื่อ
ปกป้องนางพินทุมตีจากกษัตริย์ 10 องค์ ทำให้เห็นว่าพระสมุทโฆษมีพลังกำลังที่แข็งแกร่งและชำนาญการรบ
มากกว่า จึงสามารถพิชิตเหล่ากษัตริย์ซึ่งยอมเชื่อวชาญการรบได้อย่างเด็ดขาด

พระจันทโครบชิงนางมูจลินท์

ในนิทานคำกลอนเรื่องจันทโครบ พระจันทโครบชิงนางมูจลินท์ในเหตุการณ์ 2 ช่วง ช่วงแรก
พระจันทโครบชิงนางโดยต่อสู้กับทหารนาค ตั้งความว่า

...รำลึกถึงจอมจักรพระนักษิทธิ์	ช่วยล้างพวกอสรพิษให้ผุยผง
แล้ววางศิลป์ดินดาลสะท้านตง	ฤทธิ์รงค์เป็นสุบรรณทะยานบิน
กระพือโบกปีกกราดลาร่อน	เสียงสะท้อนลั่นป่าพนาสิน
เข้าเฉี่ยวฉาบคอบคั่นเอานาคิน	ภูขงศ์ผินพักตร์ไปได้บาดาล...

(Fine Arts Department, 2014: 179)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระจันทโครบแสดงความสามารถในการเสกอาวุธวิเศษให้
กลายเป็นครุฑไปปราบทหารนาคจำนวนมากที่พากันเลื้อยพุ่งเข้ามาโจมตีจนราบคาบ ทั้งนี้ เพื่อพิชิตศัตรูและจะ
ทำให้ได้พบกับนางมูจลินท์ผู้เป็นเนื้อคู่

ช่วงที่ 2 พระจันทโครบต่อสู้ปราบยักษ์พยนต์จำนวนมากก่อนเข้าไปหานางมูจลินท์
ตั้งความว่า

...ทะลวงโลดโผนเข้าโจนจับ	พระรอรับรอนรันด้วยคันศร
เศียรกระเด็นเด็ดคั่นกับดินดอน	ไม่ม้วยมรณธาโถมเข้าโจมตี...
...พยนต์ยักษ์ต้องศรพระศอลุ่น	แหลกเป็นจุ่มแล้วยังลุกขึ้นไล่ได้
พระทรงฤทธิ์อึดอ่อนระอาใจ	รำลึกได้ถึงคำอำรินทร์...

(Fine Arts Department, 2014: 179-180)

จากบทร้อยกรองดังกล่าวจะเห็นได้ถึงความสามารถในการต่อสู้ของพระจันทโครบซึ่งสังหารยักษ์
พยนต์จำนวนมากที่บุกทะลุเข้ามาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เห็นว่าพระจันทโครบสู้รบด้วยพลังอันแข็งแกร่ง
อย่างไรก็ตาม ในที่สุดพระจันทโครบต้องใช้อาวุธวิเศษปราบยักษ์พยนต์ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้เข้าถ้าไปพบนางมูจลินท์ซึ่ง
เป็นคู่ครอง

...ขับพรายร้ายเวทสะกดคน
ลี้มกลอนถอนถอดตลอดกัน

นอนกรนหลับเพื่อมะเมอฝัน
ซึกสี่หมอกผันผยองมา...

(Fine Arts Department, 2001: 309)

ภาพที่ 2 ชุนแผนพานางวันทองหนี
จากเรือนขุนช้างผลงานของอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ถึงปฏิภาณไหวพริบของขุนแผนที่ใช้ไสยศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ เพื่อจัดอุปสรรคในการขึ้นเรือนขุนช้างได้โดยไม่ต้องใช้พลังกำลังให้เกิดความอลหม่าน โดยร้อยเวทมนตร์สะกดทั้งมนุษย์และภูตผีในเรือนขุนช้างให้อยู่ในอำนาจ แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการใช้เวทมนตร์บังคับควบคุมจิตใจทั้งมนุษย์และสิ่งเหนือธรรมชาติให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ เพื่อชิงนางวันทองกลับคืนไปจากขุนช้าง อีกทั้งทำให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและความเฉลียวฉลาดของขุนแผนที่ได้เตรียมการเป็นอย่างดี

พระสรรพลีลิต์ชิงนางสุพรรณโสภา

ในสรรพลีลิต์คำฉันท์ พระสรรพลีลิต์ชิงนางสุพรรณโสภาด้วยปฏิภาณไหวพริบในเหตุการณ์ 2 ช่วง ช่วงแรก พระสรรพลีลิต์ชิงนางสุพรรณโสภาได้สำเร็จเพราะขณะการประลอง โดยสามารถทำให้นางสุพรรณโสภายอมสนทนาคำด้วยถึง 3 ครั้งด้วยการใช้ความรู้เกี่ยวกับมนต์อูรทินท์ให้เป็นประโยชน์ ดังความตอนหนึ่งว่า

...ธกัโอมอิทธิอา

คมเวทอันไกร

อูรทินท์พิไชย

สุรศาสตร์ประสิทธิ์...

(Paramanuchitchinoros, Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phra, 1968: 73)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ถึงความเฉลียวฉลาดของพระสรรพลีลิต์ ซึ่งใช้ความสามารถพิเศษในการร่ายมนต์อูรทินท์ถอดดวงจิตของจิตรเสนไปไว้ในสิ่งของต่าง ๆ ในห้องบรรทมของนางสุพรรณโสภา แล้วดำเนินการตามอุบายที่ตกลงกันไว้จนสำเร็จ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะได้นางมาเป็นนมเทสี

ช่วงที่ 2 พระสรรพลีลิต์ชิงนางสุพรรณโสภาจากกษัตริย์ 3 องค์ ได้แก่ ท้าวพรหมทัต กษัตริย์เกาะรพและพระเจ้าโกศลซึ่งนำกองทัพมาทำทลายพระสรรพลีลิต์เพื่อแย่งชิงนางสุพรรณโสภา ดังความว่า

ขณะนารณฤเบศร์

สุรเดชพหล

ธกัโอมอิทธิมนตรี

อูรทินท์ปัจจา

นิกนัมนะจร

ดลงอนรทพา

ทณองคองนา

ถอนิจบันดาล...

(Paramanuchitchinoros, Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phra, 1968: 102)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระสรรพลีลิต์ร่ายมนต์อูรทินท์ถอดดวงจิตของเหล่ากษัตริย์ไปไว้ในที่ต่าง ๆ จนทำให้ได้รับชัยชนะโดยมิต้องสูญเสียไพร่พล ทำให้เห็นว่าเมื่อมีบุรุษอื่นแสดงความมุ่งหมายใน

ตัวนางผู้เป็นที่รัก พระสรรพลีทธีก็พร้อมที่จะปกป้องนางอย่างสุดความสามารถด้วยวิธีการอันชาญฉลาดสมกับที่เป็นวีรบุรุษ นอกจากนั้น พระสรรพลีทธีใช้มนต์อสูรภัณฑ์ปราบยักษ์กาลจักรซึ่งต้องการช่วงชิงนางสุพรรณโสภานในเวลาต่อมาได้ด้วยวิธีเดียวกัน

พระเจ้าอุเทนชิงนางवासुทัต

ในอุเทนคำฉันท์ พระเจ้าอุเทนชิงนางवासุทัตได้ด้วยปฏิภาณไหวพริบเป็นเลิศ โดยโปรยทองจำนวนมหาศาลลงบนถนนระหว่างทางหลบหนี ทำให้ผู้คนที่กำลังไล่ล่าพระองค์มาอย่างกระชั้นชิดหวั่นไหวความสนใจไปที่ทอง ดังความว่า

พลพจนทนิทนิจนั้นกระชั้นชิด

สองท้าวก็ซัดรีช

ชฎะ...

ล่อเหล่าขานคราทยานิกษะอันปราย

ชิงกันวะวุ่นวาย

ก็คลาศ ฯ

(Isaranuphap (On), Phraya, 1961: 152-153)

จากบทร้อยกรองข้างต้นจะเห็นได้ถึงความสำเร็จของพระเจ้าอุเทนในการเลือกวิธีการถ่วงเวลาผู้ไล่ล่าพระองค์ โดยทรงเลือกเก็บสะสมทองอันเป็นของมีค่าอย่างยิ่งไว้และโปรยลงบนพื้นถนนเพื่อหลอกล่อผู้คนที่ตามแย่งชิงกันเก็บจนไม่สามารถไล่ตามพระองค์ได้ทัน ผลจากเหตุการณ์ข้างต้นทำให้พระองค์ซึ่งปลอมตัวเป็นควาญช้างควบคุมช้างด้วยมนต์ได้อย่างชำนาญวานางวาสุทัตหลบหนีเข้าเขตแดนมาตุภูมิได้สำเร็จ นับว่าเป็นวิธีการทวงคืนศักดิ์ศรีอันชาญฉลาดของพระเจ้าอุเทน

จากการวิเคราะห์กลยุทธ์การชิงนางด้วยเขาวานปัญญา พบว่าตัวละครเอกชายชิงนางด้วยการใช้ปฏิภาณไหวพริบในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่เป็นการใช้ปฏิภาณไหวพริบในสถานการณ์ที่วางแผนไว้แล้ว ได้แก่ การลักพาตัวหรือการพาหนี การสังหารศัตรูและการเอาชนะศัตรู ส่วนการใช้ปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ได้แก่ การชนะการประลอง ทั้งนี้ เหตุการณ์การชิงนางด้วยเขาวานปัญญาเกิดขึ้นในระหว่างที่ตัวละครเอกชายผจญภัย โดยตัวละครเอกชายต้องการแสดงให้เห็นฝ่ายตรงข้ามประจักษ์ถึงความเฉลียวฉลาดอันล้ำลึกของตน และในบางกรณีตัวละครเอกชายยังแสดงความเชี่ยวชาญทางไสยศาสตร์ซึ่งยังผลให้ศัตรูเกิดความครั่นคร้ามจนต้องยอมศิโรราบ ลักษณะของตัวละครเอกชายดังกล่าวเป็นคุณสมบัติของวีรบุรุษตามค่านิยมของสังคม

กลยุทธ์การชิงนางทั้ง 2 ประการ คือ ชิงนางด้วยพลังกำลังและชิงนางด้วยเขาวานปัญญา นั้นสรุปได้ว่า เหตุการณ์การชิงนางเกิดขึ้นในระหว่างการผจญภัยของตัวละครเอกชาย โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ทำให้เกิดการชิงนาง กล่าวคือ หากเป็นการชิงนางด้วยการประลองความสามารถในการใช้อาวุธหรือต่อสู้กับศัตรู ตัวละครเอกชายย่อมแสดงสมรรถภาพทางกายภาพหรือทักษะการต่อสู้ที่ตีเทียม แต่หากเป็นการชิงนางด้วยสติปัญญาแทนการใช้กำลัง ตัวละครเอกชายก็ต้องคิดหาอุบายหรือวิธีการอันแยบยลที่จะให้นางผู้เป็นที่รักมาเป็นคู่ครองให้จงได้หรือให้ได้หญิงคนรักที่ถูกแย่งชิงไปกลับคืนมา ทั้งนี้ การที่ตัวละครเอกชายสามารถชิงนางได้สำเร็จด้วยกลยุทธ์ดังกล่าวย่อมเกิดจากความชำนาญในการรบ พละกำลังอันมหาศาล และการมีปฏิภาณไหวพริบซึ่งล้วนเป็นคุณสมบัติของวีรบุรุษในอุดมคติของคนในสังคม

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์การชิงนางในวรรณคดีแบบฉบับของไทย 18 เรื่องพบว่าจำแนกออกได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ สาเหตุของการชิงนางและกลยุทธ์การชิงนาง ดังนี้

สาเหตุของการชิงนาง มี 4 ประการ กล่าวคือ เพราะรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รัก พบในการผจญภัยของตัวละครเอกชาย 7 ตัว ได้แก่ พระราม อิเหนา ขุนแผน พระโคบุตร พระสรรพลีธี พระสุธนและพระเจ้าอุเทน เพราะรักศักดิ์ศรี พบในการผจญภัยของตัวละครเอกชาย 2 ตัว ได้แก่ พระอนิรุทธและอิเหนา (ดาหลัง) เพราะต้องการแสดงอำนาจ พบในการผจญภัยของตัวละครเอกชาย 1 ตัว ได้แก่ พระสมุทโฆษ และเพราะทำตามคำสั่งของบุคคลอื่น พบในการผจญภัยของตัวละครเอกชาย 3 ตัว ได้แก่ พระอุณรุท พระจันทโครบ และพระสุธน

กลยุทธ์การชิงนาง มี 2 รูปแบบ กล่าวคือ ชิงนางด้วยพลังกำลัง พบในการผจญภัยของตัวละครเอกชาย 7 ตัว ได้แก่ พระสมุทโฆษ พระอนิรุทธ-พระอุณรุท พระราม อิเหนา (ดาหลัง) พระจันทโครบและพระสุธน และชิงนางด้วยเขาวนปัญญา พบในการผจญภัยของตัวละครเอกชาย 7 ตัว ได้แก่ พระราม อิเหนา ขุนแผน พระโคบุตร พระสรรพลีธี พระสุธนและพระเจ้าอุเทน

การชิงนางเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในการผจญภัยของตัวละครเอกชาย เพราะความมุ่งหมายที่จะชิงนางทำให้ตัวละครเอกชายต้องออกผจญภัย จากผลการวิเคราะห์สังเกตได้ว่า สาเหตุของการชิงนางส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะความรักและต้องการครอบครองหญิงคนรัก ส่วนสาเหตุรองลงมาเกิดขึ้นเพราะตัวละครเอกชายรักศักดิ์ศรี ต้องการแสดงอำนาจ และทำตามคำสั่งของบุคคลอื่น ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียดของสาเหตุการชิงนางที่กล่าวมาหากพิจารณาแล้วก็จะเห็นได้ว่าตัวละครเอกชายในวรรณคดีแบบฉบับล้วนรักและต้องการครอบครองนางผู้เป็นที่รัก เพราะเจตนาหลักก็คือเพื่อชิงนางกลับคืนมาจากศัตรู ในส่วนของกลยุทธ์การชิงนางนั้น จุดมุ่งหมายหลักของตัวละครเอกชายคือการใช้อุบายหรือวิธีการต่าง ๆ ในการได้นางซึ่งถูกแย่งชิงไปกลับคืนมา ดังนั้น เมื่อพิจารณารายละเอียดของเหตุการณ์แล้วจะเห็นได้ถึงกระบวนการคิดอันซับซ้อนของตัวละครเอกชาย ทั้งนี้ แม้บางกรณีตัวละครเอกชายใช้กลยุทธ์ทั้งสองอย่างผสมผสานกัน กล่าวคือ ชิงนางด้วยพลังกำลัง ประกอบการใช้เขาวนปัญญา เช่น การชนะการประลองศร แต่ผลการประลองที่ปรากฏเด่นชัดย่อมต้องเป็นศรที่เป็นวัตถุพยานอันสำคัญซึ่งบ่งบอกถึงความสามารถและพลังกำลังมหาศาลของตัวละครเอกชาย อันจะทำให้ได้รับการตัดสินว่าเป็นฝ่ายชนะการประลอง มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ ไม่ว่าจะกลายเป็นกลยุทธ์การชิงนางด้วยพลังกำลังหรือเขาวนปัญญา ตัวละครเอกชายโดยส่วนใหญ่มีคุณสมบัติเป็นนักรบหรือหากมิเคยผ่านศึกสงครามก็ต้องร่ำเรียนศิลปศาสตร์สำหรับชนชั้นกษัตริย์ อีกทั้งยังสังเกตได้ว่าการที่ตัวละครเอกชายจะเลือกใช้กลยุทธ์ใดในการชิงนางระหว่างใช้พลังกำลังกับใช้เขาวนปัญญาก็ขึ้นอยู่กับว่าตัวละครเอกชายต้องการสร้างภาพลักษณ์ใดต่อศัตรู หากตัวละครเอกชายต้องการให้ศัตรูยำเกรงในฝีมือการรบก็จะเลือกใช้กลยุทธ์ชิงนางด้วยพลังกำลัง เพื่อยังผลทางตรงคือปกป้องนางจากบุรุษอื่น และยังผลทางอ้อมคือปกป้องเมืองให้พ้นภัยจากการรุกรานของศัตรูได้ด้วย แต่หากตัวละครเอกชายต้องการให้ศัตรูสิ้นชีวิต หรือเกิดความคร้ามเกรงในความฉลาดล้ำลึกของตนหรือไม่กล้าต่อกรด้วยเพราะเข็ดหลาบก็จะเลือกใช้กลยุทธ์ชิงนางด้วยเขาวนปัญญาเป็นสำคัญและปราบด้วยพลังกำลัง นอกจากนี้ การแสดงความสามารถอันโดดเด่นของตัวละครเอกชายเหนือบุคคลทั่วไปที่นำไปสู่การชิงนางทำให้ตัว

ละครเอกชายมีคุณสมบัติเป็นวีรบุรุษ ซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยศักยภาพ 2 ด้าน คือ ศักยภาพทางกายภาพ มีทักษะการต่อสู้ เชี่ยวชาญการใช้อาวุธ มีพลังกำลังแข็งแกร่ง ปกป้องคุ้มครองนางผู้เป็นที่รักได้ และศักยภาพทางสติปัญญา มีปฏิภาณไหวพริบ เฉลียวฉลาด แก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ ตอบโต้ฝ่ายตรงข้ามได้อย่างเด็ดขาด ทำให้ศัตรูเกรงขาม ทั้งนี้ ตรงกับคำนิยามของคำว่า วีรบุรุษ ที่แคมเบลล์กล่าวไว้ อีกทั้งจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์การชิงนางของตัวละครเอกชายในวรรณคดีแบบฉบับของไทยแต่ละเรื่องเกิดขึ้นในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งจาก 3 ขั้นตอนการผจญภัยของวีรบุรุษซึ่งตรงกับสมมุติฐานของผู้วิจัย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์การชิงนางในวรรณคดีแบบฉบับของไทยเป็นพันธกิจสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเป็นวีรบุรุษของตัวละครเอกชาย เพราะเป็นเหตุการณ์เด่นที่ทำให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในวรรณคดีแบบฉบับของไทยซึ่งเป็นเรื่องประโลมโลก มีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการชิงรักหักสวาทตามอย่างปुरुชน เกิดควบคู่กับการผจญภัยของตัวละครเอกชายมาทุกยุคสมัย มีอุทาหรณ์อันเกี่ยวเนื่องกับการผจญภัยของวีรบุรุษ ทำให้วรรณคดีแบบฉบับเป็นที่นิยมตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

References

- Buddha Lert Lah Naphalai, Phra Bat Som Det Phra. (2003). **Thai Classical Drama Inao (บทละครเรื่องอิเหนา)** (15th ed.). Bangkok: Silpa-Banakan.
- Buddha Lert Lah Naphalai, Phra Bat Som Det Phra. (2016). **Play Performed by All Male of King Rama II (บทละครนอก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)**. Bangkok: Burapha-Sarn.
- Buddha Lert Lah Naphalai, Phra Bat Som Det Phra, & Mong Khut Khlao Chao Yu Hua, Phra Bat Som Det Phra. (2010). **Thai Classical Drama Ramayana and the Origination of Ramayana (บทละครเรื่องรามเกียรติ์และบ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์)** (9th ed.). Bangkok: Phai Media Center.
- Buddha Yod Pha Chulalok, Phra Bat Som Det Phra. (1971). **Dalang (ดาหลั่ง)** (vol.1) (3rd ed.). Capital: Phrae-Pitaya.
- Buddha Yod Pha Chulalok, Phra Bat Som Det Phra. (1971). **Thai Classical Drama Unaruth (บทละครเรื่องอุณรุท)** (2nd ed.). Capital: Sam-Mitr.
- Campbell, J. (2008). **The hero with a thousand faces** (3rd ed.). California: The Joseph Campbell Foundation.
- Fine Arts Department. (1996). **Thai literary works of the Thonburi period vol.1 (วรรณกรรมสมัยธนบุรี เล่ม 1)** (2nd ed.). Bangkok: Literature and History Bureau.
- Fine Arts Department. (1997a). **Thai literary works of the Rattanakosin period: Thai Classical Drama Ramayana of King Rama I (วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1)** (vol.1) (9th ed.). Bangkok: Literature and History Bureau.
- Fine Arts Department. (1997b). **Thai literary works of the Rattanakosin period: Thai Classical Drama Ramayana of King Rama III (วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1)** (vol.3) (9th ed.). Bangkok: Literature and History Bureau.
- Fine Arts Department. (2001). **Epic Poetry of Khun Chang Khun Phaen (เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)** (vol.1) (18th ed.). Bangkok: Silpa-Banakan.
- Fine Arts Department. (2002). **Thai literary works of the Ayutthaya period vol.2 (วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 2)** (2nd ed.). Bangkok: Literature and History Bureau.
- Fine Arts Department. (2014). **The Tale in Verse of Sunthon Phu: Kho-But and Chandra-Khorob (นิทานคำกลอนสุนทรภู่เรื่องโคบุตรและจันทโครบ)**. Bangkok: Literature and History Bureau.
- Isaranuphap (On), Phraya, (1961). **The Stanza of Uthen (อุเทนคำฉันท)**. Capital: Khuru-Sapha.

- Isaranuphap (On), Phraya. (1973). **The Stanza of Phra Suthon (พระสุธนคำฉันท์)**. Bangkok: Khuru-Sapha.
- Isaranuphap (On), Phraya. (n.d.). **The Stanza of Suthanu (สุธนคำฉันท์)**. N.P.: n.p.
- Paramanuchitchinoros, Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phra. (1968). **The Stanza of Saphasit (สรรพสิทธิ์คำฉันท์)** (3rd ed.). Capital: Fine Arts Department.
- Sindhuvanik, Sasiras. (2019). **The Main Male Characters in Thai Classical Literatures: The Development of Adventure as the Heroes (ตัวละครเอกชายในวรรณคดีแบบฉบับของไทย: พัฒนาการการผจญภัยในฐานะวีรบุรุษ)**. Doctoral dissertation, Naresuan University, Phisanulok, Thailand.
- Thumkwinthip, Pabhak-orn. (2013). **A Comparative Study of Archetypes in Literatures: A Case Study of Phra-Aphai-Mani and the Odyssey (การศึกษาเปรียบเทียบอาร์คีไทป์ในวรรณคดี: กรณีศึกษาจากนิทานพระอภัยมณีคำกลอนและโอดิสซีย์)**. Doctoral dissertation, Naresuan University, Phisanulok, Thailand.